

Секція: Національне господарство

Жадан Т.А.

старший викладач кафедри економічного аналізу та обліку

Національного технічного університету

«Харківський політехнічний інститут»

м. Харків, Україна

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ПРОДУКЦІЇ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

Підвищення конкурентоспроможності продукції олійно-жирової галузі на світовому ринку неможливо без суттєвої модернізації української системи технічного регулювання, її гармонізації із міжнародними, європейськими правилами. Результатом цієї модернізації має стати усунення технічних бар'єрів у міжнародній торгівлі, що виникають внаслідок різниці в національних стандартах, технічних регламентах України, країн-членів СОТ та ЄС, процедурах оцінки відповідності та інших вимогах щодо якості та безпечності олійно-жирової продукції. Для олійно-жирової галузі це означає перехід від системи застарілих обов'язкових стандартів на олійно-жирову продукцію до системи добровільних стандартів та обов'язкових технічних регламентів. Чинний набір стандартів на олійно-жирову продукцію включає технічні вказівки, показники та параметри якості і безпечності. Ці стандарти є обов'язковими документами, на основі яких характеристики олійно-жирової продукції стають предметом державного контролю. Все це прямо суперечить принципам та визначенням Угоди СОТ про технічні бар'єри в торгівлі (ТБТ).

Для приведення у відповідність показників безпечності соняшникової олії до вимог Регламенту Комісії (ЄС) № 1881/2006 від 19.12.2006 р., який встановлює максимальні рівні для деяких контамінантів у харчових продуктах,

необхідно внести відповідні зміни до ДСТУ 4492:2005 «Олія соняшникова. Технічні умови».

Суб'єкти господарювання олійно-жирової галузі, які здійснюють виробництво фасованої олійно-жирової продукції, що реалізується кінцевому споживачу через оптову або роздрібну торговельну мережу, а також закладам ресторанного господарства (ресторанам, їдальням, лікарням та іншим аналогічним закладам), повинні дотримуватися обов'язкових вимог Технічного регламенту щодо правил маркування харчових продуктів, затвердженого наказом Держспоживстандарту України № 487 від 28.10.2010 р. Але вказаним Технічним регламентом не передбачено надання інформації споживачеві щодо параметрів безпеки олійно-жирової продукції (вмісту ароматизаторів, харчових добавок, максимально допустимих норм щодо вмісту небезпечних для здоров'я людини речовин), що суперечить вимогам Регламенту Європейського Парламенту та Ради «Про надання споживачам інформації про харчову продукцію» №1169/2011 від 25.10.2011 р. Отже, необхідно внести параметри безпеки олійно-жирової продукції до вказаного Технічного регламенту.

Адаптація системи санітарних та фітосанітарних стандартів України до законодавства Європейського Союзу передбачає гармонізацію нормативно-правових актів України у відповідності з положеннями Регламенту ЄС №1331/2008 Європейського Парламенту та Ради від 16.12.2008 р. «Про створення єдиного порядку санкціонування харчових добавок, харчових ферментів і харчових ароматизаторів», Регламенту ЄС №1334/2008 Європейського парламенту та Ради від 16.12.2008 р. «Про ароматизатори та деякі харчові інгредієнти з ароматичними властивостями, призначені для використання в складі і на поверхні харчових продуктів».

Створення єдиного органу контролю за безпекою та якістю як олійно-жирової продукції, так і інших харчових продуктів або організація інтегрованої системи контролю відповідно до вимог Регламенту Європейського Парламенту № 882/2004 від 29.04.2004 р. має на своїй меті зменшення кількості обтяжливих та надлишкових перевірок суб'єктів господарювання олійно-жирової галузі

різними контролюючими органами внаслідок дублювання функцій та неузгодженості дій між цими органами, а також підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

Одним із основних принципів посилення ефективності контролю держави за безпечністю олійно-жирової продукції є введення принципу суворої відповідальності виробника, сутність якого полягає в тому, що виробник несе відповідальність за заподіяння шкоди внаслідок поставки на ринок небезпечної продукції. Цей принцип також лежить в основі захисту прав споживачів [1, с. 37].

Практична реалізація цього принципу означає обов'язкове впровадження системи аналізу ризиків і критичних контрольних точок НАССР (Hazard Analysis Critical Control Points) всіма суб'єктами господарювання олійно-жирової галузі, що здійснюють діяльність із виробництва олійно-жирової продукції та експортують її до країн-членів СОТ та ЄС. Система НАССР може використовуватися на всіх стадіях харчового ланцюга: «виращування олійного насіння → переробка олійного насіння → виробництво олійно-жирової продукції → споживання». Кожна стадія харчового ланцюга аналізується з метою виявлення небезпечностей та оцінки пов'язаних з нею ризиків, що повинно привести до визначення критичних контрольних точок та створенню системи моніторингу виробництва олійно-жирової продукції в цих точках (тобто, аналіз небезпечностей за критичними контрольними точками – підхід «НАССР»).

Наступним кроком в напрямку унеможливлення випуску неякісної, небезпечної та фальсифікованої олійно-жирової продукції є запровадження відповідальності виробників за порушення нормативних вимог у цій сфері, зокрема шляхом: посилення адміністративної та кримінальної відповідальності за виробництво та збут небезпечної олійно-жирової продукції; підвищення рівня відповідальності галузевих та регіональних дегустаційних комісій за ухвалення ними рішень про становлення на виробництво нових видів олійно-жирової продукції; узагальнення зарубіжного досвіду, форм і методів боротьби

з виробниками неякісної продукції та адаптація їх до вітчизняних умов [2, с. 476]; активізації інформаційно-роз'яснювальної роботи серед споживачів щодо свідомого вибору під час купівлі олійно-жирової продукції.

Таким чином, удосконалення системи технічного регулювання, стандартизації та контролю за безпечністю олійно-жирової продукції у відповідності з міжнародними і європейськими правилами передбачає вжиття сукупності заходів на інституційному рівні, на зовнішньоекономічному рівні, на рівні суб'єктів господарювання олійно-жирової галузі та рівні споживачів олійно-жирової продукції.

На інституційному рівні такими заходами мають стати: гармонізація національного законодавства у сфері технічного регулювання та безпечності олійно-жирової продукції у відповідності з вимогами СОТ та ЄС; запровадження добровільної сертифікації або незалежної перевірки безпечності та якості олійно-жирової продукції; створення єдиного органу контролю або організація інтегрованої системи контролю за безпечністю олійно-жирової продукції.

На зовнішньоекономічному рівні ці заходи включатимуть: усунення технічних бар'єрів у міжнародній торгівлі у відповідності з зобов'язаннями перед СОТ та ЄС; забезпечення доступу української олійно-жирової продукції на ринки країн-членів СОТ та європейський ринок; гармонізація відповідних митних правил та процедур.

На рівні суб'єктів господарювання олійно-жирової галузі: забезпечення добровільності застосування стандартів у виробництві олійно-жирової продукції; підвищення відповідальності виробника за випуск небезпечної олійно-жирової продукції; впровадження виробниками олійно-жирової галузі системи аналізу ризиків і критичних контрольних точок НАССР;

На рівні споживачів: надання правдивої та повної інформації про властивості, склад та інгредієнти олійно-жирової продукції; забезпечення захисту прав споживачів у випадку виявлення дефектної та небезпечної олійно-жирової продукції.

Реалізація запропонованих заходів дозволить отримати наступні результати:

1) на державному рівні: поліпшити законодавче та нормативно-правове забезпечення системи технічного регулювання та безпечності олійно-жирової продукції; здійснити остаточний перехід на міжнародні стандарти якості та безпечності олійно-жирової продукції, які визнаються в ЄС та багатьох інших країнах світу; збільшити валютні надходження до бюджету;

2) на зовнішньоекономічному рівні: знизити нетарифні торговельні бар'єри для українських експортерів олійно-жирової продукції; спростити доступ олійно-жирової продукції українського походження на ринки країн-членів СОТ та ЄС; розширити зовнішні ринки збуту олійно-жирової продукції;

3) на рівні суб'єктів господарювання олійно-жирової галузі: спростити порядок розроблення і впровадження у виробництво технологічної документації на олійно-жирову продукцію; спростити порядок ведення бізнесу за рахунок зменшення кількості перевірок суб'єктів господарювання олійно-жирової галузі різними контролюючими органами; підвищити конкурентоспроможність олійно-жирової продукції на світовому ринку за рахунок відповідності її міжнародним стандартам якості та безпечності; збільшити обсяги експорту олійно-жирової продукції;

4) на рівні споживачів: підвищити рівень захисту здоров'я споживачів від появи на ринку небезпечної та фальсифікованої олійно-жирової продукції; підвищити інформованість споживачів про склад та основні інгредієнти олійно-жирової продукції, що впливатиме на свідомий вибір при її купівлі та стимулюватиме попит на неї; підвищити рівень захисту прав споживачів.

Список літератури:

1. Безпека продуктів харчування, відстеження та відповідальність у харчовому ланцюзі. - Європейська Комісія, 2005. – 48 с.
2. Інноваційні трансформації аграрного сектора економіки: монографія / [О.В. Шубравська, Л.В. Молдаван, Б.Й. Пасхавер та ін.]; за ред. д-ра екон. наук О.В. Шубравської. – К.: НАН України, Ін-т екон. та прогнозув., 2012. – 496 с.